

Täysistunto

Perjantai 9.11.2018 klo 13.00—13.34

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 31/2018 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 14/2018 vp

Toinen käsittely

Puhemies Paula Risikko: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Keskustelu

13.01 Päivi Räsänen kd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä esitys on nyt jo toisessa käsittelyssä, ja siitä on yksimielinen, erittäin hyvä mietintö, johon itsekin yhdyn. Kiinnitin vain huomiota siihen, että mietinnössä [Hälinää — Puhemies koputtaa] erityisesti todetaan se perustuslakivaliokunnan lausunto, jossa todetaan, että poliisilaki on tyypillisesti sellainen säädös, joka voi herkästi joutua ristiriitaan kansalaisten perusoikeuksien, varsinkin vapausoikeuksien, kannalta. Ja vaikka tässä esityksessä on nyt osittain aika teknisluontoisestikin tätä direktiiviä pantu toimeen eikä tässä mielestäni ole mitään uusia kansalaisia huolestuttavia avauksia, niin kyllähän nämä kysymykset ovat tavattoman paljon olleet nyt viime päivinä, viime kuukausina eduskunnan keskustelussa. Eli mistä löytyy se tasapaino, että toisaalta pystytään rikoksia tutkimaan ja ennalta ehkäisemään ja käyttämään henkilötietoja lähtien erilaisista tiedostoista, vaikkapa sormenjälkitiedoista, mutta sitten toisaalta voidaan turvata kansalaisten yksityisyyttä ja perusoikeuksia ja heidän vapausoikeuksiaan.

Tietenkin eilen oli esimerkiksi helpottavaa, että todettiin, että meillä tällä hetkellä on aivan riittävät säännökset näiden terveystietojen osalta, joihin poliisilla on pääsy ja terveydenhuoltohenkilökunnalla sitten taas ilmoitusoikeus ja ilmoitusvelvollisuus muille viranomaisille. Mutta näissä kysymyksissä tarvitsee olla herkkänä ja punnita erilaisia oikeuksia hyvällä tavalla, niin kuin perustuslakivaliokunta ja valiokunta tässä mietinnössä on jälleen tehnyt.

13.03 Eero Heinäluoma sd: Arvoisa puhemies! Yhdyn edustaja Räsäsen huoleen siitä, miten tietosuojat tänä päivänä Suomessa toteutuu. [Hälinää — Puhemies koputtaa] Meillä on eduskunnassa käsittelyssä monenlaisia hankkeita ja tehtyjä päätöksiä, joissa kaikissa yhtenä seurauksena on, että kansalaisten tietoja käsitellään yhä enemmän myös viranomaispuolella ja tietojen yhteenliitettävyyttä lisätään. Näille kaikille yksittäisille ehdotuksille on hyvät perusteet: rikosasioissa on syyllisten kiinnisaanti tosi tarpeellista, on uhrien suojelu, on kansallinen turvallisuus. Mutta samalla on kyllä aihetta, kun on hyviä perusteita

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2018 vp

ta, pohtia myös sitä, millä tavalla pidämme siitä huolta, ettei synny uutta isovelvi valvoo -yhteiskuntaa.

Kaikissa tiedoissa on myös väärinkäyttämisen mahdollisuus, niin kuin muun muassa poliisirekisterien yhteydessä olemme nähneet. Sen takia toivoisin, että hallitus ottaisi — nykyinen niin kuin tulevakin — vakavasti myös tämän isoveliasian pohdittavaksi jokaisen tällaisen uudistuksen yhteydessä. Täytyy tehdä huolellinen punninta siitä, että emme huomauttamme luisu sellaiseen yhteiskuntaan, jossa kansalaiset voivat kokea olonsa aika turvattomaksi. Tämähän ei koske vain viranomaistietoa, vaan me tiedämme, että tämä sama ilmiö on yksityisellä puolella. On monenlaista arkistointia ja luottokortteihin, kauppojen asiakaskortteihin liittyvää tiedonkeruuta. Sitten me tiedämme sosiaalisen median valtaisan tiedon määrän ja sen tämän hetken tilanteen, että näitä tietoja yhteen liitetään, jossa ihmisen koko elämä voidaan läpivalaista, jos niitä tietoja väärinkäytetään. Pitäisin perusteltuna, että yksin sosiaalisen median takia tehtäisiin oma erillinen selvitystyö siitä, miten kansalaisten tietojen luottamuksellisuus ja heidän yksityiselämänsä voidaan suojata.

13.06 Maria Tolppanen sd: Arvoisa puhemies! Tietosuoja on tietysti hyvä asia, ja se pitää olla ja sen pitääkin suojata tietoja siellä, missä se on tärkeää. On kuitenkin käynyt ilmi, että tällä lantilla on olemassa toinen puoli. Se toinen puoli on semmoissa tapauksissa, kun on kysymyksessä esimerkiksi dementoitunut vanhus, jota hoidetaan sairaalassa, ja esimerkiksi hänen tyttärensä haluaisi tietoa siitä, mitä siellä sairaalassa on tapahtunut jonkin operaation jälkeen, kun selkeästi näkee, että jotakin on tapahtunut. Hän ei saakaan tietoja isästään tai äidistään, jollei henkilö itse osaa pyytää niitä tietoja, eli jos dementoitunut tai muistisairas henkilö ei kykene siihen, omaiset eivät saa tietoja.

Tämä on aikamoinen probleema varsinkin tapauksissa, joissa mahdollisesti on epäiltävissä hoitovirhettä. Siihen ei voida millään tavalla puuttua, jollei saada esimerkiksi leikkauksen tietoja tai sen jatkohoidon tietoja, mitä sairaalassa on ollut. Tämä on semmoinen ongelma, josta minuun on otettu yhteyttä. Ihmiset kysyvät, mistä voi saada. Edunvalvojalta ei saa, koska edunvalvoja hoitaa raha-asioita. Tyttäreille ei voi antaa, koska isä kuitenkin hengittää ja on elossa, mutta on vaan jo niin sairas, ettei kykene itse niitä papereita sieltä ottamaan eikä tietoa hankkimaan, että sitä voitaisiin viedä eteenpäin.

Toivoisin, että tähän asiaan jossakin kohdassa pystyttäisiin kiinnittämään myös meillä huomiota, myöntämään tämä asia, että se on näin, ja varomaan kuitenkin sitä, ettemme me suojelisi itseämme hengiltä, vaan että tarpeelliset tiedot saataisiin tarpeellisille ihmisille.

13.08 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Tietosuoja ja toisaalta tiedonkulku, tiedonsaanti esimerkiksi rikosten selvittelyyn, uhrien suojelun ja vastaavien asioiden yhteydessä on tarpeen, mutta tässä jo kaksi edellistä puheenvuoroa hyvin osoittivat sen, että tässä on puolensa ja puolensa. Niin kuin edustaja Heinäluoma esille toi, aina on mahdollisuus väärinkäytöksiin. Toisaalta väärinkäytöksiin minun mielestäni tulee puuttua ja olla keinot puuttua, mutta se, että joku voisi käyttää jotain väärin, eli tehdä rikkeen tai rikoksen, ei toisaalta saa olla syy sitten siihen, ettei tehtäisi järjestelmiä, jotka pääsääntöisesti on tarkoitettu esimerkiksi rikosten selvittelyyn taikka uhrin suojeluun tai johonkin muuhun.

Edustaja Tolppanen nosti yhden hyvän arjen esimerkin, sitten taas toisen näkökulman tähän asiaan. On hyvin mielenkiintoista, miten näillä on puolensa ja puolensa, ja pitää löytää tasapaino tiedonkulun, tiedonsaannin ja sitten toisaalta tietosuojan ja yksilön oikeuksien välillä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2018 vp

13.09 Pekka Haavisto vihr: Arvoisa puhemies! Tämä on tärkeää keskustelua, vähän jatkoa eilisen kyselytunnin teemalle, missä määrin lääkärien on velvollisuus tai heidän halutaan luovuttavan esimerkiksi viranomaisille tai poliisille tietoa, missä sitten nämä eettiset kysymykset tulevat myöskin lääkärin toiminnassa vastaan. Yhdyn edustaja Räsänen ja edustaja Heinäluoma huoleen siitä, että tässä on aika lailla kulman takana semmoinen orwellilainen yhteiskunta, jossa, kun yhdistetään pankkitiedot, tilitiedot, sosiaaliviranomaisen tiedot, lääkärien tiedot, saadaan kyllä aukoton järjestelmä, jossa meistä kaikki tiedetään, mutta myöskin mahdollisuus näiden tietojen väärinkäyttöön on hyvin suuri ja kasvaa mielestäni tällaisessa tilanteessa.

Erityisesti olen huolissani lapsia koskevista tiedoista, koska lapsi valmistautuu elämään ja olisi tärkeää, että kaikki sellainen tieto, joka häntä mustamaalaa tai voi häntä myöhemmin rasittaa, pysyisi hyvin harvoissa käsissä näissä tilanteissa. Samalla kun korostamme sitä, että viranomaisten täytyy voida vaihtaa tietoja ja näin pois päin, minusta on pelottava sellainen ajatus, että ihminen leimautuu hänestä kerätyn tiedon perusteella tulevaisuudessa.

Edustaja Heinäluoma otti hyvin tärkeän näkökulman vielä, tämän, että ihmiset vapaaehtoisestikin sosiaalisen median puolelle syöttävät sellaista tietoa, jota saattavat myöhemmin katua. Se voi olla haitaksi työn hankinnassa tai muussa tällaisessa. Pitäisi myös olla sellainen oikeusturva, että voi kieltää tiettyjen tietojen julkaisemista ja peruuttaa itseä koskevat nettitiedot ja tämän tyypiset, myöskin oikeusturva siltä kannalta, että ihminen voi itse hallita niitä aina senkin jälkeen, kun on jotakin sosiaalisen median puolella julkaissut.

Mielestäni tämä on keskustelu, jota pitäisi käydä. Viranomaisetkaan eivät ole valitettavasti aukottomia, siellä tapahtuu tietovuotoja. Aina kun on annettu jotain uusia valtuuksia, on myöskin tullut vuotoja, ja siihenkin eduskunnan pitäisi kiinnittää huomiota.

13.11 Ben Zyskowiec kok: Arvoisa rouva puhemies! Tässä on käyty hyvää ja rakentavaa keskustelua, ja todellakin, kuten edustaja Heinonen totesi, edustajien Heinäluoma ja Tolppanen, molempien, puheenvuorot olivat hyviä. Edustaja Heinäluoma toi esiin asian toisen puolen ja edustaja Tolppanen taas kolikon toisen puolen.

Itse olisin halunnut tuoda esiin esimerkkejä myös siitä, että tieto ei kulje ja tietoa ei saa luovuttaa tietyissä tilanteissa, joissa se taas olisi perusteltua. Esimerkiksi tällä hetkellä on sellainen tilanne, että, kuten tiedämme, Euroopan unionin kansalaiset eivät saa oleskella Suomessa, jos he turvautuvat toistuvasti toimeentulotukeen. Nyt on käytännössä sellainen tilanne, että esimerkiksi virolaiset, jotka ehkä ovat olleet täällä töissä, jäävät maahamme ja turvautuvat toistuvasti toimeentulotukeen, eli perusteet sille, että heidän oleskelunsa Suomessa lopetettaisiin, ovat olemassa.

Nämä sosiaalityöntekijät, jotka hoitavat heidän toimeentulotukeaan ja maksavat sitä — tai Kelan virkailijat — näkevät, voi sanoa, päivittäin tällaisia tilanteita, joissa käytetään väärin meidän systeemejä. Mutta näillä sosiaalipuolen viranomaisilla ei ole oikeutta ilmoittaa maahanmuuttopuolen viranomaisille, esimerkiksi poliiseille, niistä tilanteista, joissa näkevät käytettävän väärin tätä oikeutta oleskella Suomessa ja nostaa toistuvasti toimeentulotukea. Siis heillä ei ole oikeutta antaa tätä tietoa viranomaisille. [Eero Heinäluoma: Miksei sitä ole korjattu?] Sen sijaan, jos poliisi kysyy, että onko tällainen ja tällainen henkilö siellä jatkuvasti toimeentulotuen asiakkaana, heillä on oikeus sanoa, että kyllä on. Mutta heillä ei ole oma-aloitteista oikeutta ilmoittaa, jotta asianmukaisesti voitaisiin toimia tämän sosiaaliturvamme väärinkäytöksen estämiseksi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2018 vp

Toinen esimerkki siitä, mitä tiedonkulkua ei hyväksytä. Jos meillä tapahtuu joku erittäin törkeä rikos, vaikka raiskaus ja murha, jossain tuolla puistossa nuori nainen raiskataan ja murhataan, ja sieltä löytyy sormenjälkiä, niin poliisin rekisteristä voidaan katsoa, löytyykö näille sormenjäljille omistaja, mutta passirekisteristä ei voida katsoa. Eli passirekisterissä meillä on pikkuhiljaa kaikkien suomalaisten sormenjäljet, ja vaikka sieltä rikospaikalta löytyisi sormenjäljet, jotka auttaisivat rikoksen selvittämisessä — eivät tietysti itsessään, yksinään, riitä asian todistamiseksi — niin viranomaiset eivät saa passirekisteristä katsoa tämän rikospaikalla olleen henkilön sormenjälkiä, vaikka sillä voisi olla aivan ratkaiseva merkitys tämän iljettävän murhan ja raiskauksen selvittämiseksi. Meidän lainsäädäntömme kieltää sormenjälkien hakemisen sieltä passirekisteristä.

Tässä pari esimerkkiä toiseen suuntaan.

13.14 Simon Elo sin: Arvoisa puhemies! Tämä kysymys henkilötietojen käsittelystä ja yksityisyydensuojasta ei ole millään tavalla yksiselitteinen ja helppo. Tämähän lähti erityisesti liikkeelle, liittyen esimerkiksi kansainväliseen terrorismiin ja rikollisuuteen, siitä, kun Yhdysvalloissa tapahtui nämä WTC-terroristi-iskut vuonna 2001. Sen jälkeen yhä enenevässä määrin tämä on huolestuttanut kansalaisia. Erilaisia vuototapauksia on ollut, joissa yksittäinen henkilö on katsonut, että on yleisen edun mukaista, että hän vuotaa jotain tietoja ulos, ja sitten taas valtiovalta on voinut katsoa, että se on jopa maanpetoksellista toimintaa. Eli tämä on vaikea kysymys myös kansainvälisesti.

Edustaja Heinäluoma nosti esiin sen, että Suomessakin, niin kuin monessa länsimaassa, yhä enemmän on sääntelyä tähän kysymykseen liittyen. Se pitää toki paikkansa, mutta toisaalta yhä enemmän rikollisuus tapahtuu nimenomaan tietoverkoissa, erityisesti tietysti kansainvälinen rikollisuus, ja siksi toki sitä sääntelyäkin on väistämättä tullut enemmän.

Otan sellaisen asian esille, mikä liittyy kansallisen turvallisuuden ylläpitämiseen. On tietysti tämä kansainvälinen terrorismi, joka muun muassa maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan vuosittaisissa kyselyissä nousee nykyään joka vuosi kolmen kärkeen siitä, mikä huolestuttaa kansalaisia turvallisuuden osalta. Esimerkiksi Saksassa eri osavaltioilla tämän valtavan maan sisäisesti oli ongelmia siinä, miten vaihdetaan tietoja esimerkiksi turvapaikanhakijoista, joiden epäiltiin jollain tavalla olevan taipuvaisia tai jopa jo liittyneen johonkin radikaaliin järjestöön. Eli tällaisia ongelmia myös tietojenvaihdossa on, ja niitä on jopa EU-maiden välillä. Parempaan suuntaan on koko ajan menty, kun tämä paremmin tiedostetaan, mutta tämä on jatkuva haaste sekä Suomelle että kaikille muillekin läntisille yhteiskunnille, miten tasapainotetaan se, että samaan aikaan pidetään kiinni meidän länsimaisesta oikeusvaltioistamme, joihin kuuluu tiettyjä periaatteita, mitä esimerkiksi nämä terroristit eivät varmasti kannata, mutta samaan aikaan puolustetaan läntistä oikeusvaltiota ja meidän kansalaistemme turvallisuutta. Se on ennen kaikkea tämän eduskunnan vastuu pystyä tämä tasapaino yhdessä löytämään.

13.16 Mika Kari sd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallintovaliokunnan mietintö on hyvä ja perusteltu. Olen siinä itsekkin yhtenä asian käsittelyyn osallistuneena. Haluan kuitenkin yhtyä näihin hyviin mielipiteisiin, joita täällä on esitetty kansalaisten oikeusturvasta myös henkilötietojen käsittelyn yhteydessä. Viranomaiset tarvitsevat oman tehtävänsä hoitamiseen viranomaisyhteistyötä ja siihen liittyvää tietojenvaihtoa, mutta haluan tuoda yhden näkökulman tässä esiin, ja se on näiden tietojen käyttämisen valvonta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2018 vp

Meillä on tietosuojavaltuutettu, joka keskeisenä toimijana näiden henkilötietorekistereiden osalta toimii, mutta useammassa eri yhteydessä tietosuojavaltuutetun toimisto on tuonut esiin resurssien riittämättömyyden yhä laajentuvien rekistereiden valvontaan. Näin olen myös tietosuojavaltuutetun resurssit tulee jatkossa tiiviimmin ottaa huomioon silloin, kun asetetaan uusia rekistereitä, uusia rekisterijärjestelmiä ja niin edelleen.

Muutama vuosi sitten oli valtakunnan mediassa esillä epäiltyjä tietorekisterivuotoja. Tämän johdosta muun muassa hallintovaliokunnassa käytiin pitkä keskustelu. Todettiin, että rekisterinpitäjänä toimii Poliisihallitus, mutta kun tällainen stipla tuolla poliisitoimessa kävi, että tietoja lähti vuotamaan, niin syylliseksi tästä nostettiin pari poliisimiestä sen sijaan, että rekisterinpitäjä, Poliisihallitus, olisi ollut ikään kuin tikun nokassa.

Eilen nähtiin tässä potilastietoasiassa mielenkiintoinen näytelmä eduskunnassa, kun ministerit totesivat, etteivät olleet kovinkaan tietoisia siitä, mitä ministeriössä lainsäädännön puolella valmistellaan. Hyvin merkittävä hetki eduskunnan lainsäätämisyjärjestyksessä oli joka tapauksessa kyseessä, koska ei näin laajaa viranomaisten toimivaltuuksien lisäämistä — ainakin toivon näin — tehdä ilman ministerien tietämystä.

13.18 Pia Viitanen sd: Arvoisa rouva puhemies! Tähän alkuun täytyy kyllä nyt vähän ikään kuin jatkoksi tuolle edelliselle puheenvuorolle todeta, että olipa kyllä hämmästyttävä tilanne sinänsä eilen kyselytunnilla, harvoinpa näkee sellaista tilannetta, että pykälä on esitelty julkisuudessa ja kumpikaan ministeri, jolle asia kuuluu, ei ollut kyseisistä pykälistä tietoinen eikä niitä nähnyt. Sinänsä oli hyvä, että saimme vastauksen varsinaiseen kysymykseemme, että tätä lakia sitten ei hallitus ole tässä muodossa eteenpäin viemässä. Mutta lieenee ymmärrettävää edustajien hämmennys siinä vaiheessa, kun pykälät ovat julkisuudessa ja ministerit eivät sitten kertoneet mitään asioista tietävänsä.

Mutta, puhemies, ihan tähän asiaan. Täällä ovat erinomaisesti minunkin mielestäni tulleet esille nämä kolikon kaksi puolta. On toisaalta ihan hyviä kysymyksiä, mitä edustaja Zyskiewicz täällä esitti, ja olisi ollut ehkä hyvä — jopa niin voisin toivoa — että ministerit olisivat täällä olleet paikalla kenties niihin vastaamassa ja kertomassa myös siitä, aiotaanko nyt jollain tavalla puuttua näihin asioihin ja epäkohtiin, mitä tuossa tuotiin esiin. Ja toisaalta on sitten se toinen puoli kolikosta, mikä on hyvin olennainen ja minkä hienosti edustaja Heinäluoma tuossa omassa puheenvuorossaan avasi, tämä tietynlainen yksityisyydensuoja tänä päivänä, koska näitä uudistuksia on valtavan paljon, missä enemmän ja enemmän, perustelluistakin syistä, yksittäisiin tietoihin pääsevät viranomaiset käsiksi. On aivan aiheellista aina välillä pysähtyä miettimään ja erikseen vielä arvioida kunkin näistä esityksistä vaikutus perinteiseen yksityisyydensuojaan. Täällä edustajat Heinäluoma ja Haavisto, molemmat, mainitsivat orwellilaisen yhteiskunnan vaarat, ja varmasti jokaista meistä huolettaa, jos tässä emme mene kyllin määrätietoisesti eteenpäin.

Puhemies! Minusta oli hyvin mielenkiintoista ajatella myös niin, että paitsi että näiden jokaisen esityksen yhteydessä tämä yksityisyydensuojakysymys erityisesti harkitaan, mietitään, tutkitaan sen vaikutukset, niin on myös tämä näkemys siitä, että paitsi että on viranomaispuolia, niin sitten on myös tämä yksityisyyspuoli, jossa on sitten nämä kaikki some-maailman ilmiöt. Jokainen meistä tietää, kuinka valtavasti tietoa meistä sitä kautta kerätään. Edustaja Heinäluoma tuossa aiemmin sanoi, että jo pelkästään tämä some-puoli ansaitsisi erityisen selvitystyön siitä, mitä kaikkea on meneillään, ja minä olen kyllä täsmälleen samaa mieltä. Minun mielestäni kannattaisi tehdä somesta mutta ehkä yleisemminkin jonkinlaista kartoitusta, lisäselvitystä kaiken kaikkiaan näistä valtavasti isoista ilmiöistä,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2018 vp

mitkä tähän liittyvät ja tänä päivänä ovat meillä aivan uudenaikaisessa maailmassa tapetilla, kun siirrymme enemmän ja enemmän digitaaliseen aikaan ja kaikkeen tähän maailmaan, minkä erilaisuuden tiedämme siihen nähden, mitä maailma oli joskus muutama kymmenen vuotta sitten. Ja siksi toivoisin, että hallitus ehkä ottaisi koppia tästäkin keskustelusta, mitä täällä tänään käydään.

Puhemies Paula Risikko: No niin, jatketaan vielä jonkin aikaa. Joudumme varmasti keskeyttämään tämän asiakohdan käsittelyn, ja sen johdosta myöskin poistamme asiakohdan 4. Mutta mennään jonkin aikaa.

13.22 Leena Meri ps: Arvoisa puhemies! Hyviä puheenvuoroja. Tuosta oikeastaan täydentäisin, itse kun olen maistraatissa holhoustoimen edunvalvonta-asioita hoitanut vuosia, että edunvalvojan määräämisen voi laajentaa myös henkilöä koskeviin asioihin, eli jos tällainen tilanne on jollakin vireillä, niin ottakaa yhteys maistraattiin ja pyytäkää sitä määräyksen laajennusta. Silloin voi myös saada terveystiedot haltuunsa. Se määräyksen laajennus haetaan tuomioistuimesta.

Huomaan, että monilla on jäänyt huomaamatta, että 1.1.2007 eli yli 10 vuotta sitten meillä tuli voimaan laki edunvalvontavaltuutuksesta, jolla voi etukäteen kukin itse määrätä terveydenhoidosta, kun oma toimintakyky menee, ja omaisuudenhoidosta ja jopa siitä, kuka näitä asioita hoitaa täysin laillisesti. Elikkä kaikille täälläkin salissa olijoille muistutaisin, että siltä varalta, jos joutuu onnettomuuteen tai sairastuu, jokaisen olisi hyvä tehdä edunvalvontavaltuutus, mikäli haluaa itse jo hyvissä hengen ja ruumiin voimissa päättää, miten asioita hoidetaan ja kuka niitä hoitaa, eikä jättää sitä pelkästään viranomaisen päättäväksi.

Edustaja Zyskiewicz otti esille sen, että viranomaisille ei ole oikeus luovuttaa tietoja eteenpäin liittyen täällä laillisesti tai laittomasti olevien henkilöiden mahdollisiin väärinkäytöksiin. Minun tietooni on tullut sellainen asia, josta muutama vuosi sitten mainitsin ministeri Mattilallekin, mutta asia ei ole mihinkään edennyt. Elikkä lastensuojelun yksiköissä on henkilöitä, jotka ovat esittäytyneet täysi-ikäisiksi ja ovat siellä lastensuojelun hoidossa alaikäisten kanssa, ja lääkärin tietoon on tullut — he ovat halunneet tarkistaa asian — se, että henkilö onkin täysi-ikäinen. Tätä tietoa ei ole saanut luovuttaa eteenpäin, koska se on selvinnyt terveystarkastuksen yhteydessä.

Minusta se olisi aika merkittävä tieto muun muassa Maahanmuuttovirastolle muidenkin lasten tulevaisuutta ajatellen, että esimerkiksi lastensuojeluyksiköissä voi olla alaikäisten seassa täysi-ikäisiä henkilöitä. Mietitään nyt monenlaisia tapauksia, joita tässä ei varmaan nyt tarvitse ääneen kerrata.

Itse asiassa, kun tässä on niin paljon näitä asioita ja meillä on nyt perustuslakivaliokunnassa sotilastiedustelua koskevat lait ja siviilitiedustelua koskeva lainsäädäntö sekä valio-kunnan perustaminen ja työjärjestyksen muutos ja monia muita lainsäädäntöjä, mitkä si-vuavat julkisuutta ja salaisuutta, kuten esimerkiksi ihan tämä julkisten työvoima- ja yritys-palveluiden siirtyminen yksityisille ja siellä tiedon liikkuminen, arkaluontoisen tiedon liik-kuminen, niin olisikohan meidän eduskunnassa nyt syytä pitää tietosuojaoikeuksia koske-va yleiskeskustelu? Tämä on niin valtavan laaja asia, että mielellään kävisi tästä keskuste-lua. Tämä on nyt niin pirstaloitunut.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2018 vp

13.25 Markku Rossi kesk: Arvoisa rouva puhemies! Jatkan tuosta edustaja Meren puheenvuorosta siltä osin, että tietyllä lailla tuohon ajatukseen voi yhtyä ja kannattaa sitä, mutta näkisin myös, että meillä kyllä pitäisi koko Suomessa järjestää kansalaisten tietosuojakurssi tai -koulutus, koska näyttää olevan niin, että tänä päivänä, kun tietoa kootaan ja kerätään, kansalaiset hyvin helposti sitä myös antavat. Huomaamatta eri kohteisiin laitetaan hyvinkin yksityiskohtaisia tietoja, joita voidaan sitten yhdistelemällä ehkä vähän väärinkin käyttää. Joissakin tapauksissa myös rikolliset sitten pääsevät näihin helpommin mukaan. Täällä mainittu some- ja nettimaailma tekee juuri sen, että vastataan kaikenlaisiin kysymyksiin eikä ajatella, mikä se lopputulema on. Eli tarvittaisiin sitten kyllä opastusta ihan kansalaisten perustaitoihin, varmaan itse kullekin meistä.

Arvoisa puhemies! Tässä tietosuojakysymyksessä silloin, kun puhutaan rikosoikeudesta ja rikoksiin liittyvistä kysymyksistä, puhumattakaan kansalliseen turvallisuuteen liittyvistä kysymyksistä, on aina oltava omat asteikkonsa, millä mennään eteenpäin. Mielestäni perustuslakivaliokunnan käsittely on sikäli tässä asiassa huojentava, että asia voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä, mikä kertoo silloin jo suurin piirtein, ainakin meille lainsäätäjille, missä tämän asian kohdalla mennään.

Tässä tietosuojassa on aina, kuten täälläkin on todettu jo, vähintään ne kaksi puolta. Hyvin helposti käy myös niin, että kun yksityisyydestä — tai tietosuojasta paremmin sanottuna — pidetään tarkasti huolta ja kiinni, niin se johtaa sitten myös ongelmiin. Enkä voi olla toistamatta ajatusta, näkökulmaa ja tietoa, jonka olen tässä salissa todennut aiemminkin ja joka liittyy niinkin yksinkertaiseen asiaan kuin veteraanien kotiin vietäviin kuntoutuspalveluihin: Kela antaa tänä päivänä kunnille tiedot veteraanista nimeltä ja sosiaaliturvatuksen osalta mutta ei osoitetietoa. Se on tämän tietosuojan takana jostakin syystä, jolloin byrokratia tavallaan vaikeuttaa tämän tietosuojan myötä näiden kotiin vietävien palvelujen todellista toteutumista. Tässä mielessä ainakin voi sanoa, että tässä kohtaa tietosuojassa ei ole niin sanottua kuuluisaa maalaisjärkeä noudatettu.

Puhemies Paula Risikko: Koska aikataulupaineet ovat kovat, myönnän ainoastaan vastauspuheenvuorot näille neljälle henkilölle, jotka täällä ovat listalla. — Te voitte sitten jättää toki puheenvuoropyynnöt.

13.27 Ritva Elomaa ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on ollut hyvää keskustelua tietojen suojasta ja luovuttamisesta, ja siinä on tosiaan ne kaksi puolta. Heinäluoma ja Haavisto nostivat esiin somessa olevat tiedot, ja se on todella hankalaa, että niitä voidaan käyttää väärin. Kansainvälinen turvallisuus huolestuttaa, Meri ja Zyskowicz nostivat sen esille, ja samoin veteraanien tiedot, mitkä Rossi nosti äsken esille.

Kaksi asiaa:

Nimittäin jos suojataan liian paljon tietoa, niin se on todella hankalaa, ja siitä on hyvä esimerkki se, että äitini kuoli hoitovirheeseen 2004. Tyttäreille ei annettu seuraavana päivänä tietoa, onko tälle tehty määrätty toimenpide. Sitä tietoa en saanut edes hoitaja-ammattini puolesta enkä tyttärenä, ja se oli hankalaa. Olisi tarvinnut sitten vetää sairaala tai hoitavat henkilöt oikeuteen, ja se oli turhaa, eihän äitiä saa enää takaisin.

Ja toinen on se, että maistraatin [Puhemies koputtaa] pitäisi esittää taloyhtiölle, ketkä asuvat esimerkiksi kerrostalossa, mitä porukkaa siellä asuu. [Puhemies koputtaa] Nyt on lakialoite tehty, perussuomalaiset ovat saaneet siitä paljon palautetta, ja sen lakialoitteen olen jo jättänyt käsiteltäväksi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 112/2018 vp

13.29 **Jyrki Kasvi vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tietojenvaihtoonalyysi avaa mahdollisuuden palveluiden kehittämiseksi, jopa aivan uudentyyppisten palveluiden luomiselle. Mutta me emme saa kuitenkaan unohtaa sitä, että samainen teknologia mahdollistaa myös aivan uudentyyppiset väärinkäytökset. Siksi tämän toiminnan valvonta, seuranta ja ohjeistus ovat niin tärkeitä. Hyvä esimerkki siitä, miten haastavaa se ohjeistus on, on se, että meillä on nyt ylintä poliisijohtoa oikeudessa siksi, että he eivät ole ymmärtäneet itse valmistelemaansa ohjeistusta ja lainsäädäntöä.

Me emme saa myöskään unohtaa sitä, että turvallisuus ja yksityisyys ovat molemmat perustuslaissa suojattuja perusoikeuksia. Ne eivät ole toinen toiselle alisteisia, vaan ne ovat molemmat yhtä tärkeitä, ja meidän on löydettävä se tasapaino.

Ja lopuksi: tosiaankin edustaja Meren ehdotus ajankohtaiskeskustelusta on tosi hyvä, koska meiltä puuttuu kokonaistarkastelu siitä, minkälaisen kokonaisuuden yksittäiset lakiesitykset tästä asiasta muodostavat, esimerkiksi tilitietojen avaaminen viranomaiselle — eilen puhuttiin terveystiedoista ja niin edelleen — niin että kannatan tätä esitystä kyllä.

13.30 **Reijo Hongisto sin** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on käytetty hyviä puheenvuoroa ja puhuttu tiedon kohteen oikeusturvasta. Edustaja Zyskowiec käytti hyvän puheenvuoron kertoessaan näistä esimerkeistä, missä voi olla hyötyä viranomaisten tiedon vaihtamisesta. Yhdyn Zyskowiecin ajatukseen siinä, että mielestäni tätä lakia pitäisi nähdä mahdollisuutena eikä uhkana, ja kun puhutaan kansalaisten oikeusturvasta, niin on aina syytä tarkastella nyt sitä, puhutaanko sen henkilön oikeusturvasta, jonka tiedoista puhutaan, vai puhutaanko sen henkilön oikeusturvasta, joka tätä tietoa välittämällä voitaisiin pelastaa. Kolikolla on, niin kuin on todettu, kaksi puolta. Minä tietysti viranomaistautaisena näen kyllä, että viranomaisten keskinäisen tiedon vaihtaminen ei ole ongelmana, vaan se on mahdollisuus ja se on rikkaus, se on mahdollisuus estää mahdollisia oikeudenloukkauksia ja jopa terroritekoja.

Lopuksi vielä se, että tietovuotoa tapahtuu tässäkin talossa. Sitä tuskin koskaan voidaan estää tai välttää.

13.31 **Päivi Räsänen kd** (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Edustaja Zyskowiec nosti kaksi esimerkkiä esiin, joista olen hänen kanssaan samaa mieltä. Haluan vain kertoa, että viime vaalikaudella yritin viedä eteenpäin sitä, että sormenjälkitietoja passirekisterissä olisi juuri vakavien rikosten tutkinnassa voitu hyödyntää, mutta se törmäsi yksinkertaisesti perustuslakivaliokuntaan, joka katsoi, että näiden tietojen käyttäminen ei ole mahdollista vakavienkaan rikosten torjunnassa, koska se merkitsee puuttumista yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan. Eli perustuslakivaliokunta on ottanut hyvin selkeän kannan tässä kysymyksessä. Tosin sormenjälkirekisteriä voidaan käyttää esimerkiksi vainajan tunnistamisessa, ja sitä on tehtykin, mutta itse kyllä ajattelen, että nimenomaan näissä vakavissa rikoksissa, joita edustaja Zyskowiec kuvasi, pitäisi voida käyttää myös sormenjälkitietoja.

Keskustelu ja asian käsittely keskeytettiin.